

**ЛЕСЯ
УКРАЇНКА**

► **«І хоч у горі закохана, все ж
я дочка Прометея...»**

Леся Українка. Життя поетеси, її мужність і силу духу. Потужне ліричне начало, романтичність, волелюбність, оптимізм, мрія і дійсність як провідні мотиви її поезії.
«Хотіла б я піснею стати...»

Мета:

ознайомити учнів із життям і творчістю поетеси, допомогти усвідомити велич її життєвого подвигу; розвивати навички сприйняття і засвоєння знань, виділення головного, висловлення власної думки; виховувати стійкість у життєвих труднощах, цілеспрямованість, принциповість, прагнення до самоосвіти.

Народження зірки

У сім'ї двох неординарних дворян народилися діти, які перейняли від батьків любов до мистецтва і тягу до знань: Михайло, Лариса, Ольга, Оксана, Микола та Ізидора Косачі.

“Лесина мати була дуже розумна, горда, певна в правоті своїх думок і переконань, але могла бути жорстокою навіть до тих людей, що її сильно любили, дуже ревнива.» Леся боялася матері. Боронилася, як могла, від її всеохопного, невсипущого, та й – що вже казати – майже всуціль успішного впливу. Леся іронічно називала матір «королевою-матір'ю», «її величністю». Стосунки двох сильних особистостей були складними

Олена Пчілка (Драгоманова Ольга Петрівна), Київ, 1867 р.

Теплі стосунки Лесі з татом Петром Косачем почалися – щойно вона народилася. Після народження майбутньої поетки її мати поїхала «лікувати нерви» на води, а батько став першим в Україні «татком в декреті»: взяв відпустку спеціально для того, щоб доглянути Лесю. Донька й батько були дуже близькими і мали багато спільного. **«Вони надиво високо цінували людську гідність у всякої людини, хоч би у найменшої дитини, і завжди поводитися так, щоб не образити, не принижувати тієї гідності»**, – писала Ольга Косач-Кривинюк у спогадах.

Петро Антонович Косач (батько Лесі Українки) у рік одруження з Ольгою Драгомановою (1868).

«princesse lointai

На прохання Миколи Лисенка 17-річна Леся Українка написала слова до мішаного хору «Жалібний марш (до 27-х роковин смерті Тараса Шевченка)»

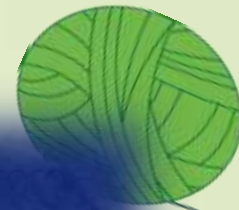

«Мати і дитина» – картина, яку намалювала Леся Українка. Олія. 1893 р.

**«Мені чужою
далеко кращий музика, ніж поет, та тільки біда,
що «натура утяла мені кепський жарт»**

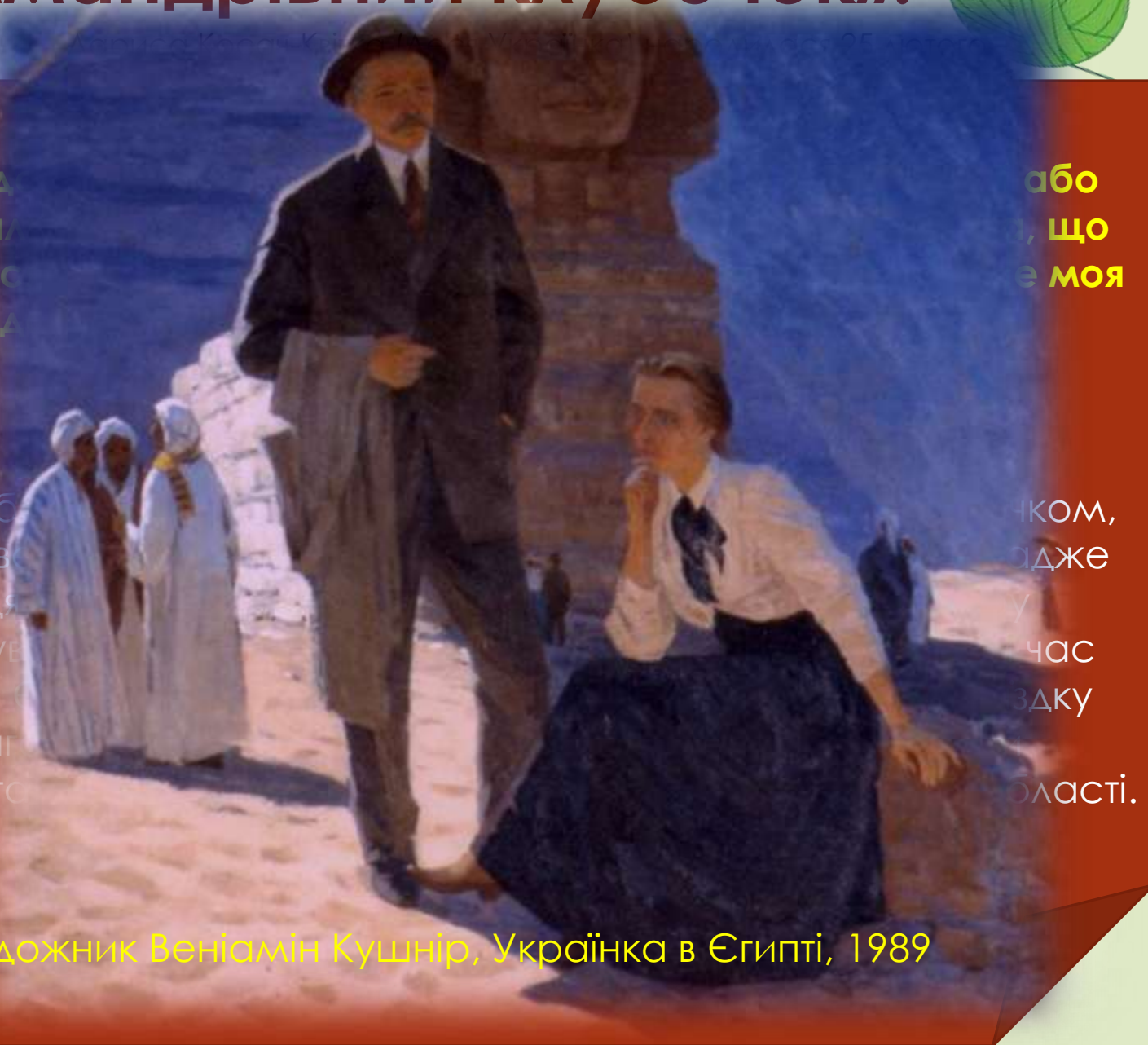
boule vagabonde — «мандрівний клубочок».

З сестрою Ольгою, Берлін, 1899

була зд
ржева
раєтьс

еся себ
жартув
а бродя
ого лікув
талії та
а намаг
чні ното

або
що
е моя

нком,
адже
у
час
здку
бласти.

Художник Веніамін Кушнір, Українка в Єгипті, 1989

Лариса Косач була дуже обдарованою :

У 4 роки дівчинка **навчилася читати** (перша прочитана книжка «Розмова про земні сили» Михайла Комарова),

у 5 – грала на роялі і почала самотійно писати листи своєму дядькові Михайлу Драгоманову;

у 6 років уже **майстерно вишивала**;

у 9 – склала перший вірш – «Надія»,

у 13 років – вперше **опублікувала свої поезії**, взявши псевдонім **«Леся Українка»**;

у 14 – видала першу свою **поему «Русалка»**, а також **два переклади повістей Гоголя**;

у 19 років написала підручник «Стародавня історія східних народів»,

у 22 – за сприяння Івана Франка видала першу поетичну **збірку «На крилах пісень»**.

ТРИДЦЯТИЛІТНЯ ВІЙНА

19 січня 1881 року дівчинка пішла на Стир подивитися, як святять воду. Людей зібралося багато і поверх льоду стала набиратися вода. Леся була взута у валянки, які промокли, через це у неї дуже змерзли ноги. Наслідки цієї неприємної події лягли сумним тягарем на все Лесине життя. Хвороба змушувала її пролежувати цілі місяці в ліжку. Вона ніколи не скаржилась на своє лихо, мовчки, терпеливо переносила його. Вона всіх запевняла, що це нічого, що вона хутко вичуняє, що все буде гаразд.

З того часу почалася 30-літня війна Лесі з хворобою, яка тривала до кінця її життя. Боротьба, що гартувала її волю та виснажувала й нівечила тіло. Тож із дитинства вона мала рішучий характер, засвоївши одне правило, яке впродовж життя її підтримувало:

«Щоб не плакати, я сміялась».

ХТО ВАМ СКАЗАВ, ЩО Я СЛАБКА...

Хто вам сказав, що я слабка,
що я корюся долі?
Хіба тремтить моя рука
чи пісня й думка кволі?
Ви чули, раз я завела
жалі та голосіння, —
то ж була буря весняна,
а не сльота осіння.
А восени... Яка журба,
чи хто цвіте, чи в'яне,
тоді й плакучая верба
злото-багряна стане.
Коли ж суворою зимою
покриє барви й квіти —
на гробі їх вона сама
розсипле самоцвіти

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ : **МОТИВ ЛІРИЧНОГО ТВОРУ**

Читаючи поезії Лесі Українки, малюйте в уяві картинки, образи, намагайтеся «побачити» вірш у барвах, відчутти запахи, настрої, тоді ви глибше зрозумієте емоційний стан ліричного героя (ліричної героїні). Це допоможе навчитися визначати мотиви; їх може бути кілька у вірші. Зазвичай один із них провідний. Прочитайте спочатку вірші, дотримуючись цих порад, і визначте їхні мотиви самотійно, а потім опрацюйте подані в коментарі.

Мотив (фр. motif, від лат. moveo — рухаю) — у літературознавстві — **тема ліричного твору або неподільна смислова одиниця, з якої складається фабула (сюжет)**: мотив відданості вітчизні, жертвності, зради коханого тощо. Мотиви рухають вчинками героїв, збуджують їх переживання і роздуми, особливо тонко динамізують внутрішній світ ліричного суб'єкта. Тому в аналізі лірики терміни “тема” і “мотив” часто перехреснюються. Тоді з'являються відтінки мотиву (лейтмотив — провідний мотив, надмотив).

« Давня весна»

Цей ліричний вірш — ода волі та життєлюбству.

Прикута до ліжка Леся Українка болісно сприймала свою недугу. Вона мріяла про той час, коли зможе скинути із себе пута хвороби й стане щасливою.

Її життєвий ідеал втілює лірична героїня. Вона сповнена молоді енергії, волі, пориву до щастя.

Образи пісні та вітру в творі символізують прагнення до краси й свободи, незламну віру в життя. Лірична героїня утверджує думку, що тільки вільна людина може бути щасливою.

Мотив естетичного задоволення від приходу весни, оптимізму, мрії і діймності є провідними у поезії «Давня весна». Хай там яка недуга, а весна та творчість сильніші, бо це краса, гармонія людини з пригодою.

Хотіла б я піснею стати

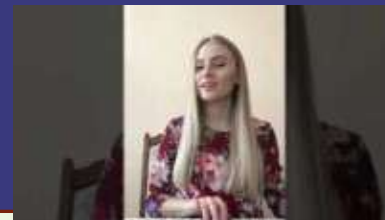

Василь Лопата «Пісня»

Як світлу й водночас магічну силу зображено весну в поезії «Хотіла б я піснею стати...». Охоплена емоційним піднесенням, що навіяне весняним пробудженням природи, лірична героїня понад усе бажає пережити чарівне перетворення, яке б дозволило подолати обмеження хворого тіла й поринути у світову стихію, привнести у неї часточку своєї творчості.

Перетворення на пісню є символічним зреченням усього приземленого й буденного. За допомогою яскравих символів розкриваються багатий внутрішній світ героїні та її напружене духовне життя, протиставлені буденному існуванню:

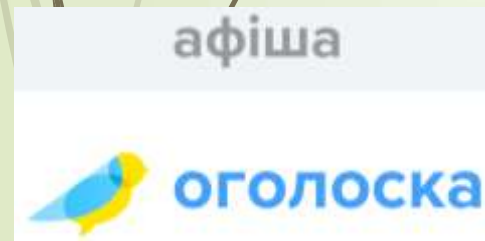
пісня, щастя, мрії, вільний політ, зорі та море — усе це створює виразний романтичний колорит

РОЗВИВАЙМО КОМПЕТЕНТНОСТІ

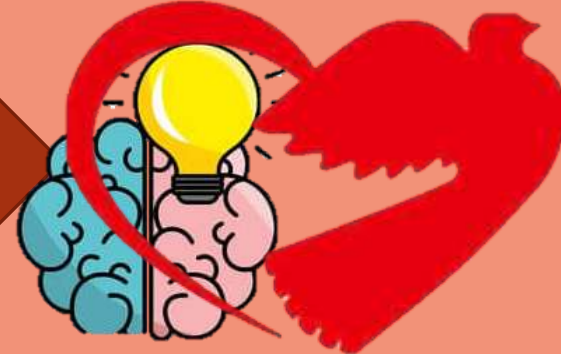

1. Уявіть себе режисером, якому замовили кліп на поезію Лесі Українки «Хотіла б я піснею стати...». Якими були б перші кадри вашого кліпу? Які образи ви використали б для візуального ряду? Яким був би музичний супровід вашого кліпу? Опишіть музику, яку б ви використали.

2. Уявіть себе художником, якому замовили афішу про кліп за поезією Лесі Українки «Хотіла б я піснею стати...». Які образи ви використали б для візуального ряду? Які кольори ви б використали? Опишіть елементи, які б ви використали.

Сприймаємо, аналізуємо, інтерпретуємо художній твір

Леся Українка «Хотіла б я піснею стати...»

1. Яке враження справила на вас поезія?
2. Поміркуйте, що поетеса називає хвилиною ясною. Обґрунтуйте свою думку.
3. Які асоціації викликає у вас слово пісня?
4. Що символізує пісня в поезії Лесі Українки?
5. Які образи допомагають розкрити символічне значення пісні в поезії?
6. Які образи постають у творі? Які асоціації виникають у вас під впливом цих образів? **У зручній для вас формі (таблиці, схеми) запишіть у робочий зошит образи поезії й ваші асоціації.**
7. Що означає для героїні бажане уявне перетворення?
8. Яку роль у творі відіграє протиставлення буденності та мрії?
9. **Доведіть, що в поезії Лесі Українки розкривається багатий внутрішній світ людини**

Зброє моя, послужи воякам
Краще, ніж служиш ти хворим рукам!

Актуальність поезії

Ліричні твори Лесі Українки — немов яскраві мистецькі варіації на тему перемоги людини над собою, подолання сумнівів і розчарувань шляхом залучення потужної духовної сили — мрії, яка живить і підтримує, змушує щоразу, навіть у майже безнадійній ситуації, боротися за життя.

Промчалась та буря-негода палка наді мною,
Але не зломил мене, до землі не прибила.
Я гордо чоло підвела...
І в серці моїм переможні співи лунають.

Так! Я буду крізь сльози сміятись,
Серед лиха співати пісні.
Без надії таки сподіватись.
Буду жити – геть думи сумні!

Погляд мій спускався нижче,
На того, хто розпростертий,
До землі прибитий списом,
Говорив: "Убий, не здамся!"

"Тільки в боротьбі життя і щастя", - Леся Українка.

Мікрофон

«З іскрою Прометея у серці». Так говорять про Лесю Українку, тому що...

ЛЕСЯ
УКРАЇНКА

«І хоч у горі закохана, все ж я дочка Прометея...»

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ:

- Вивчити напам'ять поезію
Лесі Українки
«Хотіла б я піснею стати».